

Inspirationsmateriale til diplommodul:
***Fra udadreagerende adfærd til tryghed
og trivsel i ældreplejen – set i et dobbelt-
perspektiv***

Den sundhedsfaglige diplomuddannelse

Udviklet af:

Marianne Aspegren Mortensen, adjunkt

UCN act2learn

og

Diana Schack Thoft, docent

sygeplejerskeuddannelsen, UCN

Indhold

1. Uddannelsens baggrund	4
1.1 Fokus på dobbeltperspektivet	4
1.2 Anbefalingernes inddragelse i undervisningen	5
1.3 Uddannelsens sammenhæng med uddannelsesretningen Borgernær sundhed:	7
2. Målgruppe for modulet:	8
2.1 Tilknytning til praksis	8
3. Didaktisk design	8
3.1 Modulets opbygning og design:	9
4. Forbedringsarbejde i egen praksis:	9
5. Tilrettelæggelse af undervisningsdage:	10
5.1 Oversigt over undervisningsdagene	11
5.2 E-learning	11
5.3 Dag 1 (fokus på forebyggelse)	11
5.4 Dag 2 (fokus på forebyggelse og håndtering)	12
5.5 Dag 3 (fokus på håndtering)	12
5.6 Dag 4 (fokus på forebyggelse og håndtering)	13
5.7 Dag 5 (fokus på læring)	13
5.8 Dag 6 (fokus på læring)	14
5.9 Dag 7	14
5.10 Afsluttende modulprøve	15
6. Litteratur:	15
6.1 Dag 1	15
6.2 Dag 2	15
6.3 Dag 3	15
6.4 Dag 4	16
6.5 Dag 5	16
6.6 Dag 6	16
6.7 Dag 7	17
7. Bilag	17

7.1	Materiale til e-learningdag.....	17
7.2	Udkast til arbejdsportfolio	18

1. Uddannelsens baggrund

Modulet er en del af initiativ 5 i den nationale *Handlingsplan til at forebygge og håndtere udadreagerende adfærd i ældreplejen* (2019), som sigter mod at styrke medarbejdernes kompetencer til at forebygge og håndtere udadreagerende adfærd i ældreplejen.

Formålet med handlingsplanen er at skabe en sammenhængende og målrettet voldsforebyggende indsats i ældreplejen.

Diplommodulet er udviklet i samarbejde med Sundhedsstyrelsen som et led i udmøntningen af den nationale handlingsplan. Modulet tager afsæt i *Anbefalinger og inspiration til at forebygge, håndtere og lære af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd i ældreplejen* (2020)

1.1 Fokus på dobbeltperspektivet

Der er i modulet et særligt fokus på at sammentænke trivsel og tryghed for såvel borgeren som for medarbejderen, således fremtidige indsatser fokuserer på begge parter og deres indbyrdes sammenhæng. Det dobbelte fokus afspejles i modulets indhold, som rummer såvel et pleje- og omsorgsfagligt som et arbejdsmiljømæssigt perspektiv.

Kilde: Sundhedsstyrelsen 2020

i

1.2 Anbefalingernes inddragelse i undervisningen

Anbefalingerne, som modulet er bygget op omkring, er grupperet efter de 3 temaer: forebyggelse, håndtering og læring og giver viden om, hvordan man som leder og medarbejder kan samarbejde om at forebygge, håndtere og lære af voldsomme episoder og uforståelig adfærd på systematisk vis.

Forebyggelse

Med 'forebyggelse' menes der alle indsatser i organisationen, som bidrager til forebyggelsen af voldsomme episoder. Med udgangspunkt i dobbeltperspektivet omfatter forebyggelsen alle indsatser, som bidrager til, at borgerne trives, og at medarbejderne har de nødvendige faglige forudsætninger for at kunne reagere kompetent og hensigtsmæssigt på borgernes behov og adfærd.

ANBEFALING 1:

Organisationen arbejder ud fra en helhedsorienteret tilgang til at forebygge, håndtere og lære af voldsomme episoder og har udarbejdet retningslinjer for arbejdet.

ANBEFALING 2:

Organisationen udarbejder løbende en beskrivelse af borgerens samlede situation for individuelt at vurdere og understøtte borgerens trivsel.

ANBEFALING 3:

Organisationen iværksætter ved behov relevante forebyggende indsatser for både borgere og medarbejdere på baggrund af en vurdering af risikoen for, at en voldsom episode opstår^{26,27}.

ANBEFALING 4:

Organisationen råder over og arbejder med indsatser for at fremme borgernes trivsel og skabe et trykt arbejdsmiljø for medarbejderne.

Håndtering

'Håndtering' beskæftiger sig med de indsatser, som er nødvendige at anvende under eller efter en voldsom episode. Herunder hurtig, kompetent førstehjælp og hjælp i og umiddelbart efter den akutte situation ved alvorlige episoder og alle efterfølgende aktiviteter, som bidrager til, at en oplevet voldsom episode ikke fører til mere alvorlige konsekvenser for medarbejderen, eller at borgerens trivsel forværres.

ANBEFALING 5:

Organisationen udarbejder retningslinjer og procedurer til at håndtere voldsomme episoder og nærvæd-episoder.

ANBEFALING 6:

Organisationen tilbyder indsatser til at håndtere voldsomme episoder efter en individuel vurdering.

Læring

'Læring' beskæftiger sig med de indsatser, som er nødvendige for at afdække årsager til voldsomme episoder og for at se mønstre i episoderne, så de forebyggende indsatser kan tilpasses og forbedres. Læring er beskrevet i et særskilt kapitel for at fremhæve fokus på den særskilte opgave. Men i daglig praksis er der en tæt relation til at forebygge i forhold til at tilpasse og justere indsatser løbende og effektivt. Derudover indgår kompetencer og kvalifikationer også i kapitlet om læring, da bl.a. medarbejdernes kompetencer og kvalifikationer er forudsætninger for, at læringen kan anvendes og omsættes til forebyggelse.

ANBEFALING 7:

Organisationen anvender systematisk opsamlet viden om voldsomme episoder og nærvæd-episoder i den løbende vurdering af behov for indsatser.

ANBEFALING 8:

Organisationen udarbejder procedurer og arbejdsgange, der sikrer systematisk opfølgning og refleksion efter voldsomme episoder og nærvæd-episoder.

ANBEFALING 9:

Organisationen vurderer løbende medarbejdernes viden og kompetencer til at skabe trivsel og forebygge voldsomme episoder og iværksætter ved behov relevante indsatser, der sikrer, at viden og kompetencer er til stede.

Kilde: *Anbefalinger og inspiration til at forebygge, håndtere og lære af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd i ældreplejen* (2020)

Under de enkelte temaer anbefales faglige tilgange og metoder, som er relevante at arbejde med ud fra netop dette tema. Tilsammen udgør disse en helhedsorienteret ramme for at skabe trivsel og tryghed for såvel borger som medarbejder.

Oversigt over tilgange og metoder til systematisk tilgang til udadreagerende adfærd og voldsomme episoder.

Pleje/omsorgsfaglig perspektiv:	Arbejds miljøfagligt perspektiv:
Forebyggelse: <ul style="list-style-type: none"> - Personcentreret omsorg - Sansestimulering - Low arousal (LA2) - Den metodiske tilgang - Risikovurdering: Trafiklysmodellen 	Forebyggelse: <ul style="list-style-type: none"> - Personcentreret omsorg og ledelse - Psykologisk tryghed Måling af patientsikkerhedskultur - Risikovurdering: Vurdering af professionel livskvalitet (PRO-QoL)
Håndtering: <ul style="list-style-type: none"> - Low arousal - Nænsom nødværge - Affektudbrudsmodellen - Regler om brug af magt overfor voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsniveau 	Håndtering: <ul style="list-style-type: none"> - AT-vejledninger – voldspolitik og retningslinjer - Psykisk førstehjælp - Debriefing
Læring: <ul style="list-style-type: none"> - Beboerkonferencemodellen - Faglig ledelse i praksis 	Læring: <ul style="list-style-type: none"> - Beboerkonferencemodellen - Faglig ledelse i praksis

Det faglige indhold på modulet er bygget op omkring anbefalingerne, og hovedparten af de anbefalede tilgange og metoder er repræsenteret i undervisningen. Ovenstående figur anvendes som oversigt og rammesætningen for de enkelte faglige temaer og metoder i undervisningen.

De studerende arbejder løbende i modulet med praksisopgaver, hvilket udgør et samlet forbedringsarbejde, der danner udgangspunktet for den afsluttende prøve. Ovenstående metoder og tilgange indtænkes ift. den studerendes forbedringsarbejde og repræsenterer således et systematisk arbejde med forbedringer af det forebyggende, håndterende og lærende arbejde med udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i den studerendes egen praksis.

1.3 Uddannelsens sammenhæng med uddannelsesretningen Borgernær sundhed

Modulet hører under den Sundhedsfaglige Diplomuddannelse, konkret i uddannelsesretningen Borgernær Sundhed.

Diplommodulerne, der hører under denne uddannelsesretning, henvender sig overordnet til social- og sundhedsfaglige medarbejdere, som arbejder i det nære sundhedsvæsen eller på geriatriske/medicinske afdelinger, og som ønsker at kvalificere deres praksis. Uddannelsesretningen giver de studerende redskaber til at vejlede og facilitere studerende og personale i sundhedssektoren samt redskaber til at udvikle egen praksis og faciliterende rolle.

Modulet komplementerer de 6 yderligere moduler der ligeledes hører under uddannelsesretningen Borgernær Sundhed, og som er:

- Borgernær sundhedspraksis (10 ECTS)
- Svækkede ældre (10 ECTS)
- Koordinering af komplekse forløb (10 ECTS)
- Borgerinddragelse (10 ECTS)
- Akut sygepleje (5 ECTS)
- Faglig ledelse af kvalitet i en værdig ældrepleje (10 ECTS)

2. Målgruppe for modulet:

Da det konkrete modul har et særligt fokus på dobbeltperspektiver, hvor både borgers og personales trivsel og tryk sammentænkes, er målgruppen her primært ledere, mellemledere, tillidsrepræsentanter og arbejdsmiljørepræsentanter (TRIO'en) på ældre- og demensområdet. Dette både på plejehjem, i hjemmeplejen, på midlertidige ophold og på bosteder. Modulet retter sig ligeledes mod medarbejdere, der har en særlig rolle i forhold til at varetage faglige udviklingsopgaver i samarbejde med ledelsen, såsom demenskoordinatorer og udviklingspsykiatere.

2.1 Tilknytning til praksis

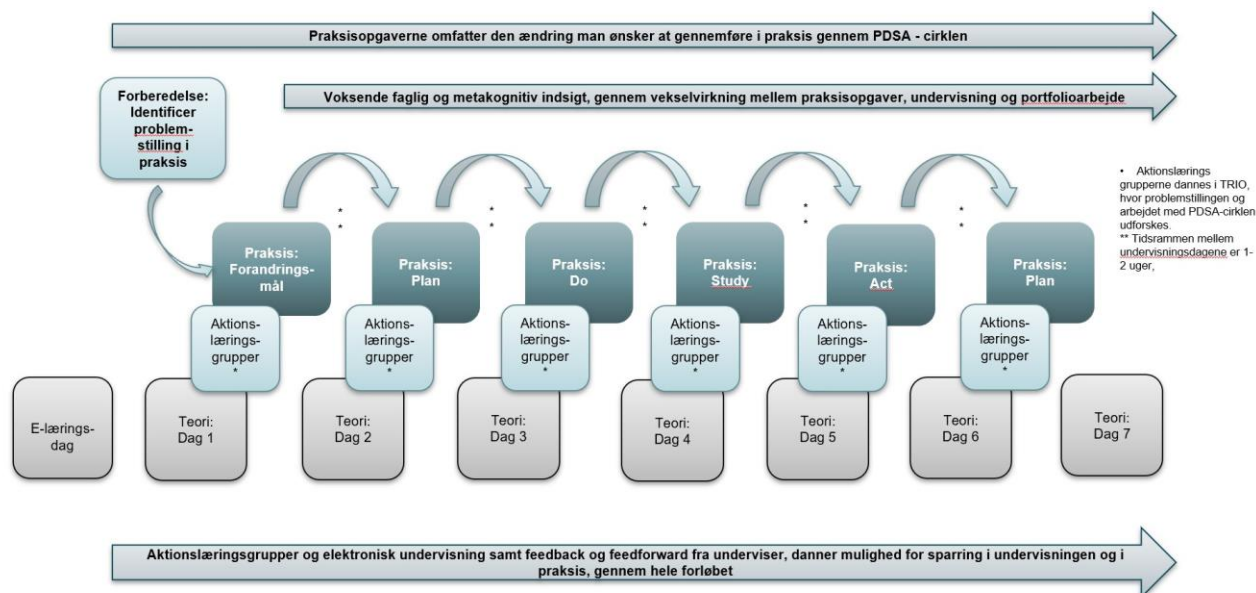
Målgruppen skal have tilknytning til praksis, enten gennem egen praksis, eller have en mulighed for at skabe et samarbejde med en plejegruppe/samarbejdspartner på ældreområdet, da der løbende på modulet arbejdes med praksisopgaver, der ved modulets afslutning udgør et samlet, systematisk forbedringsarbejde af det forebyggende, håndterende og lærende arbejde med udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i den studerendes egen praksis. Det skal altså være muligt for den studerende at planlægge, afprøve, samt studere en forbedringsidé i praksis.

3. Didaktisk design

Uddannelsesforløbet er tilrettelagt som blended learning. Det betyder, at der veksles mellem undervisning med fysisk fremmøde, e-læring (online læringsaktiviteter), onlinemøder og gruppearbejde i aktionslæringsgrupper. Samlet set veksler undervisningen mellem teoretiske oplæg, videooplæg, øvelser og den studerendes eget forbedringsarbejde i praksis.

3.1 Modulets opbygning og design

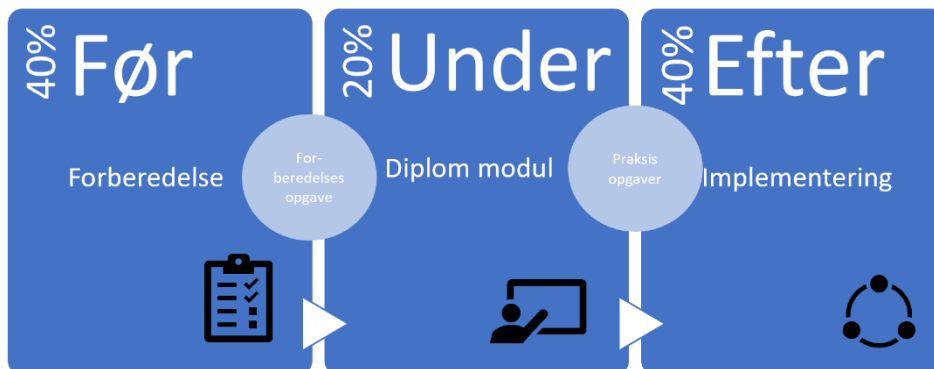

Som det fremgår af ovenstående model over modulet, består uddannelsen af en e-læringsdag og syv teoretiske undervisningsdage.

På den første teoretiske undervisningsdag inddrages de studerende i et antal aktionslæringsgrupper, (grupper af ca. 5 personer), der bl.a. skal samarbejde og give sparring til hinanden ift. deres forbedringsarbejde.

4. Forbedringsarbejde i egen praksis:

De studerende får inden uddannelsesopstart en forberedelsesopgave mhp. at identificere en problemstilling i eget praksisfelt i forhold til udadreagerende adfærd og voldsomme episoder. Problemstillingen ønskes belyst fra flere vinkler ved, at den studerende kan spørge og medinddrage borgere/pårørende, kollegaer og/eller medarbejderes synsvinkel herpå. I kraft af forberedelsesopgaven starter de studerendes refleksioner og læringsproces allerede før studiestart jvf. Transfermodellen - *Transfer i VEU – tolv faktorer, der sikrer, at man anvender det, man har lært* (Wahlgren, 2013).

Frit efter Wahlgrens transfermodel

Mellem de teoretiske undervisningsdage arbejder de studerende med praksisopgaver og mødes i aktionslæringsgrupper for at sparre og samarbejde om praksisopgaverne. Aktionslæringsgrupperne vælger selv, om møderne skal foregå fysisk eller online, men det anbefales, at der laves et online-rum på uddannelsesinstitutionens læringsplatform, som grupperne kan anvende, da dette skaber fleksibilitet ift. møderne.

I praksisopgaverne arbejder de studerende med en selvvalgt udfordring ud fra forbedringsmodellen – herunder PDSA-cirklen, der indeholder elementerne Plan – Do – Study – Act.

Det forventes ikke, at den studerende på forhånd har kendskab til forbedringsmodellen. Forbedringsmodellen anvendes som et pragmatisk og strukturerende hjælperedskab, hvor den studerende introduceres til modellen undervejs i undervisningsforløbet og guides til de enkelte delopgaver i modellen, i slutningen af hver teoretisk undervisningsdag.

På første teoretiske undervisningsdag introduceres den studerende til en arbejdsportfolio, der indeholder hjælpespørgsmål til praksisopgaverne med udgangspunkt i forbedringsmodellen, og danner udgangspunkt for både praksisopgaver og den afsluttende prøve (se bilag 7.2).

5. Tilrettelæggelse af undervisningsdage:

Som tidligere beskrevet består modulet af en e-learningdag og syv teoretiske undervisningsdage.

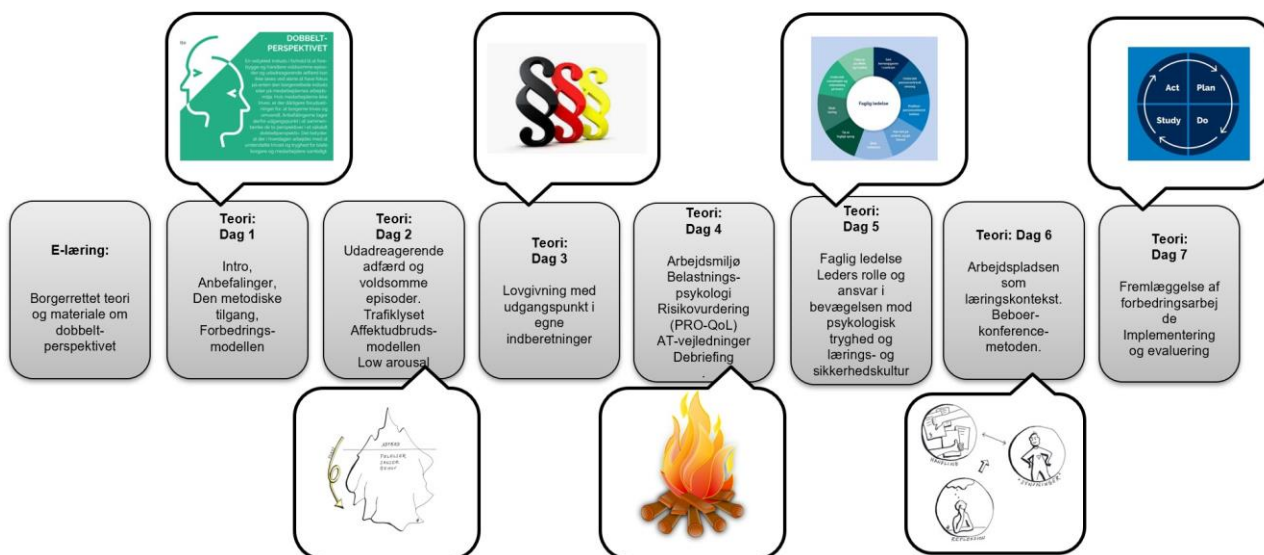
I henhold til modulbeskrivelsen er indholdsdelene på disse undervisningsdage følgende:

- Forebyggelse, håndtering og læring af udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i et dobbeltperspektiv
- Konkrete metoder til systematisk forebyggelse, håndtering, refleksion og læring af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd ud fra såvel et pleje- og omsorgsfagligt perspektiv og et arbejdsmiljømæssigt perspektiv
- Social- og neuropædagogiske metoder til at understøtte en helhedsorienteret og personcentreret tilgang
- Faglig ledelse i en organisatorisk kontekst
- Gældende lovgivning om arbejdsmiljø og indgreb i selvbestemmelsesretten

5.1 Oversigt over undervisningsdagene

Modulets omdrejningspunkt er udadreagerende adfærd, voldsomme episoder og metoder til forebyggelse, håndtering og læring heraf. Der arbejdes såvel med et arbejdsmiljømæssigt perspektiv samt et pleje- og omsorgs fagligt perspektiv. Der arbejdes med forbedringsmodellen sideløbende med undervisningsdagene.

Det faglige indhold er fordelt således:

5.2 E-læring

E-læringsdagen (Se bilag 7.1.) er en forberedelsesdag med en generel introduktion og præsentation af relevant litteratur i forhold til modulet. Da der kan være forskel på studerendes forudsætninger og viden på området har vi samlet en bred vifte af e-læringsmateriale og litteratur, som de studerende arbejder med på dagen. Formålet er at skabe et fælles videns-fundament at bygge videre på i modulet. Det anbefales at prioritere det materiale, som er nyt.

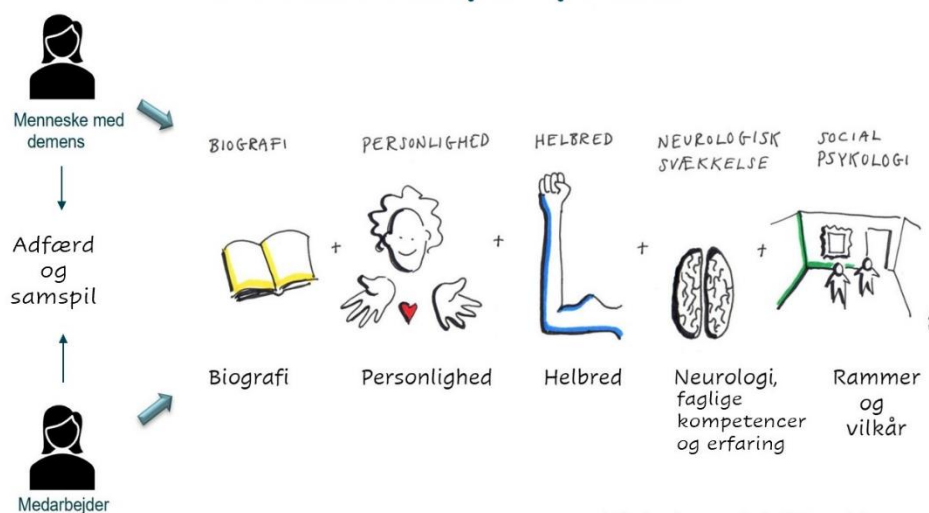
5.3 Dag 1 (fokus på forebyggelse)

Her introduceres til anbefalingerne, "oversigt over tilgange og metoder til systematisk tilgang til udadreagerende adfærd og voldsomme episoder" samt dobbeltperspektivet ift. at skabe trivsel og tryghed på ældreområdet. Der

arbejdes hovedsageligt med borgerrettet teori, især med Tom Kitwoods personcentrede socialpsykologi. Der stilles skarpt på den systematiske årsagsanalyse, der figurerer som stærk anbefaling i NKRⁱⁱ og demensligningen inddrages som et muligt redskab til udarbejdelse af analysen. Derudover introduceres til en neuropædagogisk tilgang, herunder tanken om at al adfærd er kommunikation – også uforståelig adfærd. Ligeledes fremlægges neuropædagogikkens udvidede kognitionsbegreb for at pointere, at hjerne (kognition), krop og omverden spiller sammen som en helhed og ikke kan ses isoleret i den fagprofessionelles forståelse af borgerenⁱⁱⁱ. Dagen rundes af med introduktion til praksisopgave 1.

(Se uddybende om dagens litteratur under pkt. 6.1)

Personorienteret omsorg – i et dobbeltperspektiv

5.4 Dag 2 (fokus på forebyggelse og håndtering)

De studerende starter dagen i aktionslæringsgrupperne til opsamling på forbedringsarbejdet (praksisopgave 1).

Her arbejdes mere uddybende med et neuropsykologisk og neuropædagogisk perspektiv, og der sættes fokus på forebyggelse og håndtering af udadreagerende adfærd med fokus på sansestimuli, low arousal og de fysiske rammers betydning for relationen og samarbejdet mellem borgeren og medarbejderne.

Isbjergsmodellen inddrages bl.a. ift. tanken om at "al adfærd er kommunikation" samt vigtigheden af at gå bag om uforståelig adfærd. Dette værende sig både hos borger og medarbejder.

Der sættes fokus på tegn på mistrivsel hos borger, og trafiklysmodellen inddrages som et muligt risikovurderingsredskab, hvor borgerens tegn på mistrivsel kobles til den treenige hjerne, herunder selvbeskyttelsesmekanismer som kamp, flugt, frys. Dagen rundes af med introduktion til praksisopgave 2.

(Se uddybende om dagens litteratur under pkt. 6.2)

5.5 Dag 3 (fokus på håndtering)

De studerende starter dagen i aktionslæringsgrupperne til opsamling på forbedringsarbejdet (praksisopgave 2).

Undervisningen har fokus på lovgivning med relevans for demensområdet og der arbejdes med Serviceloven, Sundhedsloven og Arbejds miljølovgivningen. På denne dag tages der udgangspunkt i deltagernes medbragte indberetninger og cases fra egen praksis. Dagen rundes af med introduktion til praksisopgave 3.

(Se uddybende om dagens litteratur under pkt. 6.3)

5.6 Dag 4 (fokus på forebyggelse og håndtering)

De studerende starter dagen i aktionslæringsgrupperne til opsamling på forbedringsarbejdet (praksisopgave 3).

Her arbejdes med forebyggelse og håndtering af voldsomme episoder i et arbejdsmiljø-mæssigt perspektiv. Leder og AMR's forpligtelser vendes, og der sættes et særligt fokus på unge og nyansattes oplevelser og behov ift. udadreagerende adfærd hos borgerne.

Der arbejdes denne dag med, hvordan den enkelte medarbejder kan identificere og håndtere begyndende omsorgstræthed, samt hvordan man rent organisatorisk kan forebygge og håndtere omsorgstræthed hos medarbejderen. Der sættes fokus på tegn på mistriksel – denne gang i et medarbejderperspektiv, og der relateres til dag 3 ift. selvbeskyttelsesmekanismer som kamp, flugt og frys. De studerende introduceres til Per Isdals lejr-båls metode som en mulig ventilerings- og debriefingsmetode i praksis. Dagen rundes af med introduktion til praksisopgave 4.

(Se uddybende om dagens litteratur under pkt. 6.4)

5.7 Dag 5 (fokus på læring)

De studerende starter dagen i aktionslæringsgrupperne til opsamling på forbedringsarbejdet (praksisopgave 4).

Denne dag relaterer sig til dag 4, og gruppe- og ledelsesniveauet inddrages. Dagen startes med at samle op på tegn på mistriksel hos medarbejderne – denne gang på gruppeniveau.

Herefter sættes fokus på psykologisk tryghed med udgangspunkt i Amy Edmondssons forskning. De studerende arbejder med egen ledelsesrolle og mulige handlinger henimod en større psykologisk tryghed i egen personalegruppe.

Over middag arbejdes der med faglig ledelse ud fra Sundhedsstyrelsens håndbog "Faglig ledelse i praksis" og de studerende arbejder igen med egen ledelsesrolle ud fra modellen "faglig ledelse", som anvendes som analyse-redskab ift. de studerendes egen praksis. Dagen rundes af med introduktion til praksisopgave 5.

(Se uddybende om dagens litteratur under pkt. 6.5)

Ledelse med et dobbeltperspektiv

Medarbejders tryghed og trivsel

- medarbejderes kompetencer
- mindre tidspres og arbejdstempo
- kommunikation og vidensdeling
- medarbejderes indflydelse og jobtilfredshed

Borgers tryghed og trivsel

- personorienteret omsorg
- nærvær
- kontinuitet
- gode fysiske rammer og tryk base

5.8 Dag 6 (fokus på læring)

De studerende starter dagen i aktionslæringsgrupperne til opsamling på forbedringsarbejdet (praksisopgave 5). Her sættes fokus på arbejdspladsen som læringskontekst. Beboerkonferencen fremhæves som en særlig systematisk mødeform i ældreplejen.

Domæneteorien inddrages som et redskab til faciliteringen af mødet, hvor domænerne kan fungere som "mentale udkigsposter i læringsrummet". Ligeledes inddrages demensrejseholdets modeller til inddragelse i faciliteringen af mødet. Dagen rundes af med introduktion til praksisopgave 6.

(Se uddybende om dagens litteratur under pkt. 6.6)

5.9 Dag 7

På den sidste dag arbejdes der med barrierer og niveauer indenfor implementering. LOGIK-modellen inddrages og der trækkes på Rapport fra Nationalt Forskningscenter for Arbejdsmiljø fra Sundhedsstyrelsen. Der fremhæves erfaringer med vellykkede implementeringsprocesser på området. Implementeringsmodellen 40-20-40 gennemgås og diskuteres.

De studerende samler ikke op på forbedringsarbejdet denne dag, men får tid til at fremlægge deres forbedringsarbejde i plenum set ud fra et dobbeltperspektiv. Herved sættes egne erfaringer i spil, hvilket giver inspiration på tværs af holdet. Hver aktionslæringsgruppe udvælger et forbedringsarbejde, som de vil fremlægge og drøfte i plenum.

(Se uddybende om dagens litteratur under pkt. 6.7)

5.10 Afsluttende modulprøve

Efter 7. undervisningsdag får de studerende vejledning på det skriftlige produkt. Prøven tager afsæt i en præsentationsportfolio, som bygger på deltagerens egne refleksioner og læring med udgangspunkt i den arbejdsportfolio, som afspejler studerendes løbende refleksioner over deres løbende forbedringsarbejde.

6. Litteratur:

6.1 Dag 1

Hart, S. (2016). *Neuroaffektiv udviklingspsykologi 3 - De neuroaffektive kompasser*. Hans Reitzels Forlag s. 77-89.

Mortensen, A.; Pedersen, D. & Ingstrup, M.W. (2020) *Demensramtes trivsel og livskvalitet kan forbedres*. Fag & Forskning, (4), s. 36-44.

Mortensen, A. (2019). *Neuropædagogik med mennesket i centrum: relationer, neuroner og emotioner*, s. 19-34.

Rockstad A. M.M. (2019). *Se hvem jeg er! Personcentreret omsorg ved demens*. 1. udgave. Samfundslitteratur, s. 87-108

Sundhedsstyrelsen (2020). *Metoder til at forstå adfærdsmæssige og psykiske symptomer i praksis*. Version 1. København s. 17-50, 80-90.

Sundhedsstyrelsen (2020). *Anbefalinger og inspiration til at forebygge, håndtere og lære af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd i ældreplejen*. Kort version af anbefalinger og inspiration

6.2 Dag 2

Elvén, B.H, Agger C. & Ljungmann, I. (2015). *Adfærdsproblemer i ældreplejen*, s. 7-175.

Hart, S. (2016). *Neuroaffektiv udviklingspsykologi 3 - De neuroaffektive kompasser*. Hans Reitzels Forlag s. 91-136.

Sjölund, A., & Elvén, B. H. (2019). *Håndtere, evaluere, forandre - med low arousal og afstemt pædagogik*, s. 95-103.

Sundhedsstyrelsen (2019) *Viden og erfaringer om brug af sansestimuli til at forebygge og reducere udadreagerende adfærd på ældreområdet*, s. 5-9.

6.3 Dag 3

Evald, Jens (2019): *At tænke juridisk*. 5. Udgave. DJØF Forlag, Kap. 4, 5 og 6

Evald, Jens (2016): *Juridisk teori, metode og videnskab*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Kap. 5, afsnit 3.3.21.

Evald, Jens og Schaumburg-Müller, Sten: *Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære* Jurist- og Økonomforbundets Forlag. Kap. 11, første del af afsnit 6,5, s. 350-353

Juristen nr. 4, 2020: *Opsyn med fastspændte borgere mv.*

Madsen, Helle Bødker (2020): *Tvang i somatikken. Lov om anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile med kommentarer* Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Naur, Eva (2015): *Magtanvendelse over for voksne*. Jurist- og Økonomforbundets forlag. Kap 7 og 8

Socialstyrelsens hæfte til fagpersoner: *Regler om brug af magt*. (Magtanvendelse_Fagpersoner_Socialstyrelsen_web5_25.05.20.pdf)

Styrelsen for patientsikkerhed (2019). *Anvendelse af tvang ved somatisk behandling af varigt inhabile - Information til personale*.

6.4 Dag 4

Arbejdstilsynets hjemmeside (AT.dk):

AT-vejledning Vold D.4.3-4

AT-vejledning 1.7.1-2 – 1 om oplæring, instruktion og tilsyn.

Høgsted, Rikke (2019): *Grundbog i belastningspsykologi*. Forlaget Ictus. (s. 38-44, s. 68-89 og s. 120 – 126)

Isdal, P. (2020). *Medfølelsens pris. Når professionelle hjælpere har brug for hjælp*. Akademisk forlag. 1. Udgave. 4. oplag. s. 105-215 og s. 285-292.

Sundhedsstyrelsen (2020): *Unge og nyansatte samt pårørendes oplevelser og behov i forbindelse med udadreagerende adfærd i ældreplejen*, PwC.

6.5 Dag 5

Edmonson, A, (2020): *Den frygtløse organisation*. 1. udgave, 1. oplag. Djøf Forlag, s. 11-58 og s. 203-237

Lüscher, L. S. (2019): *Lederen mellem tvivl og handlekraft. Paradokser og personligt lederskab*. 1. udgave, 4. oplag. Dansk Psykologisk Forlag. S. 71-99

Sundhedsstyrelsen (2019). *Faglig ledelse i praksis*.

6.6 Dag 6

Bjarne Wahlgren (2010). *Voksnes læreprocesser*. 1. udgave. 1 oplag. Akademisk Forlag s.113- 128, s.135 - 140 og s.153 - 162

Høier, Hersted & Laustsen (red). (2015): *Kreativ procesledelse – nye veje til bedre praksis*. 1. Udgave, 5. oplag. Dansk Psykologisk Forlag A/S, s. 347 – 364

Sundhedsstyrelsen (2020). *Beboerkonferencen i praksis: metodehåndbog*. København s.1-68

6.7 Dag 7

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (2020): *Afdækning af eksisterende viden, metoder og praksis ift. At forebygge, håndtere og lære af udadreagerende adfærd i ældreplejen i et arbejdsmiljøperspektiv*. København, kapitel 5 s. 111-126

Sundhedsstyrelse (2019). *Faglig ledelse i praksis*. København.

7. Bilag

7.1 Materiale til e-learningdag

Introduktion til demensområdet via E-learning: (Set ud fra et plejefagligt perspektiv)

På ABC pleje og omsorg samt videnscenter for værdig ældreplejes hjemmeside skal du oprette dig som ny bruger, hvis ikke du i forvejen har en profil. Du får tilsendt en aktiveringsmail, og du kan herefter logge dig ind.

ABC Pleje og omsorg: Demenssygdomme, Hjernen, Demens og andre sygdomme samt Adfærdsændringer og psykiske symptomer, Demensvenlig omgivelser og personcentreret omsorg.	http://www.videnscenterfordemens.dk/abc/
ABC- udfordrende adfærd:	https://videnscenterfordemens.dk/da/abc-demens-udfordrende-adfaerd
Videnscenter for værdig ældreplejes e-læringsmateriale:	https://www.xn--lringomvrdighed-xlbh.dk/ Modulerne: <ul style="list-style-type: none"> - Værdighed i praksis - Personcentret omsorg - Perspektivskifte - Lytte og spørge med den anden i centrum - Forbedringscirklen - Faglig ledelse

Supplerende litteratur om personcentreret omsorg:

Sundhedsstyrelsen (2019). Personcentret omsorg i praksis.

Kitwood, T. (1999). En revurdering af demens: personen kommer i første række.

Introduktion til voldsforebyggelse i et dobbeltperspektiv via E-learning:

Introduktion, Forebyggelse, Håndtering og læring fra Socialstyrelsen	https://voldsomudtryksform.dk/undervisningsmateriale/sygeplejerske/
--	---

Introduktion til forbedringsmodellen: *(Forbedringsmodellen er en velunderbygget og veldokumenteret metode. På modulet bliver du løbende introduceret til de elementer, du skal bruge til de forskellige praksisopgaver – derfor er det ikke nødvendigt, at du fra starten læser uddybende om modellen).*

Se den lille video samt den overordnede introtekst på forsiden.	Forbedringsmetoder (xn--isikrehnder-g9a.dk)
---	--

7.2 Udkast til arbejdsportfolio

Arbejdsportfolio - voldsforebyggelse

Diplommodulet 'Fra udadreagerende adfærd til tryghed og trivsel i ældreplejen - set i et dobbeltperspektiv'

Vejledningsmanual til udarbejdelse af portfolio og praksisopgaver

Indledning – Forbedringsarbejde i praksis

Som en del af diplommodulet skal du arbejde med at skabe forbedringer i din praksis, og i den proces skal du arbejde med en portfolio.

Nedenstående arbejdsportfolio bruges dermed som læringsredskab igennem hele modulet og danner udgangspunkt for den afsluttende prøve, som er en individuel mundtlig prøve med afsæt i en præsentationsportfolio.

I arbejdsportfolioen har du mulighed for at reflektere over egen praksis, hvilket er afgørende for at blive bevidst om og få igangsat forandringsmål, hvor ledelsens og medarbejdernes ansvar indtænkes i forhold til implementering af nye faglige metoder og tilgange, som tilegnes igennem modulet.

I arbejdsportfolioen arbejder du med praksisopgaver gennem hele modulet. Praksisopgaverne er bygget op omkring den såkaldte forbedringsmodel og PDSA-cirkel, og vil være placeret imellem undervisningsdagene.

Portfolioen bruges som dit private refleksions- og noteredskab. Der er formuleret hjælpespørgsmål i portfolioen.

Læringsmål (uddrag):

På uddannelsen opnår du kompetencer, viden og færdigheder inden for

- Forebyggelse, håndtering og læring af udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i et dobbeltperspektiv
- Konkrete metoder og indsatser til systematisk forebyggelse, håndtering, refleksion og læring af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd ud fra såvel et plejefagligt perspektiv som et arbejdsmiljø-mæssigt perspektiv
- Social- og neuropædagogiske metoder til at understøtte en personcentreret tilgang
- Faglig ledelse i en organisatorisk kontekst med fokus på rammer, sprog og kultur på arbejdspladsen
- Gældende lovgivning om arbejdsmiljø og indgreb i selvbestemmelsesretten

Forberedelse til praksisopgaver: udforskning af egen praksis

I din forberedende praksisopgave skal du sammen med medarbejderne og evt. pårørende undersøge deres oplevelser og forståelser af udadreagerende adfærd og voldsomme episoder samt lytte til deres ønsker om ændringer, som kan være relevante at arbejde med. Opgaven er på dette tidspunkt en udforskning af egen praksis i forhold til at være nysgerrig på egne og andres perspektiver. Fokus er på at forebygge, håndtere og lære af udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i praksis.

På baggrund af din udforskning sammenfatter du kort (max 1 A4-side) i din arbejdsportfolio:

- En beskrivelse af de udfordringer I oplever omkring udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i jeres praksis
- En beskrivelse af mulige forandringspotentialer I har identificeret på nuværende tidspunkt

Hvilke udfordringer oplever du ift. udadreagerende adfærd og voldsomme episoder i din praksis?

Du skal identificere en problemstilling fra praksis, som har fokus på forebyggelse, håndtering og/eller læring af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd.

Hvad ønskes forbedret?

Overvej, hvordan forebyggelses- håndterings- og/eller læringsindsatsen forbedres på arbejdspladsen.	
Hvorfor er det et problem?	
For hvem er det et problem?	
Hvad er det for en ide, der vil kunne forbedre praksis?	

Fastlæggelse af forandringsmål (Praksisopgave 1)

I denne opgave skal du i samarbejde med medarbejderne fastlægge det forandringsmål, du ønsker at arbejde med gennem modulet.

Din arbejdsportfolio anvender du til at fastholde forandringsmålet, og hvordan du vil arbejde med dette.

<p>Hvad skal I være bedre til ift. forebyggelse, håndtering og/eller læring af voldsomme episoder og udadreagerende adfærd på din arbejdsplads?</p> <p>Hvilke indsatser skal forbedres?</p> <p>Hvad ønsker du, som leder/ressourceperson, at opnå?</p>	
--	--

<p>Lever dit mål op til SMART-modellen?</p> <p>Er det 'Specifikt'? – Hvad er det helt præcist, du vil opnå?</p> <p>Er det 'Målbart'? – Hvordan vil du måle det?</p> <p>Er det 'Attraktivt'? – Hvorfor kæmpe for at nå målet?</p> <p>Er det 'Realistisk'? – Hvad skal der til for at nå målet? - fx fra medarbejdergruppen? Fra ledelsen? Fra de pårørende?</p> <p>Er det 'Tidsafgrænset'? - Fremgår det klart, hvornår målet skal være opnået?</p> <p>Hvad skal der til for at understøtte, at vi når målet – fx fra personalegruppen, ledelsen, de pårørende?</p> <p>Hvilken teori og hvilke metoder fra modulet er relevante at belyse målet med?</p>	
<p>Refleksion individuelt</p>	<p>Refleksion i aktionslæringsgruppen</p>
<p>Hvad har inspireret dig fra undervisningen indtil nu?</p> <p>Hvad vil du gerne have af inspiration fra den kommende undervisning?</p> <p>Hvilke kompetencer eller kvalifikationer har du som faglig leder behov for ift. denne indsats?</p>	<p>I aktionslæringsgruppen giver I hinanden sparring på praksisopgave 1.</p> <p>Hvad ønsker du at opnå?</p> <p>Hvordan ved du, at en forandring er en forbedring?</p> <p>Hvilke forandringer skal iværksættes for at skabe forbedringer?</p>

<p>Hvad ønsker du som minimum at få inspiration til fra undervisningen på modulet?</p>	
--	--

Planlægning af indsats – Plan (Praksisopgave 2)

Du skal i denne opgave identificere primære og sekundære drivers samt idéer til afprøvning ved at udfylde driver-diagrammet. Herefter udvælges en idé til afprøvning. Idéen skal involvere nogle af de modeller, tilgange m.m., som du er blevet præsenteret for på modulet. Dette kan fx være Isbjergsmodellen, Low arousal, Lejrbålsmetoden eller lignende.

Nu skal du planlægge den konkrete afprøvning herunder afklare roller og ansvar. Samtidig skal du planlægge, hvordan du vil indsamle data med henblik på at kunne vurdere en mulig forandring. Dette kan fx gøres via brug af interview, spørgeskema, registreringskemaer, notater i dokumentationssystemer eller lignende.

<p>Hvilke faktorer påvirker målet? (Identificer primære drivere i dit driverdiagram)</p> <p>Udvælg hvilken driver du vil arbejde videre med og uddyb de påvirkende faktorer. (Identificer sekundære drivere i driverdiagram)</p> <p>Hvilke indsatser er relevante at afprøve ift. driverne?</p> <p>Planlæg indsatsen med inddragelse af teoretisk viden fra modulet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvem har hvilke roller? og ansvar? - Hvem gør hvad? og hvornår? <p>Hvordan vil du indsamle data ift., om der sker en ændring? (fx. døgnobservationsskema, trivselsskema, interview eller lignende)</p> <p>Hvilken teori og hvilke metoder fra modulet er relevante at inddrage i din planlægning?</p>	
--	--

Refleksion individuelt	Refleksion i aktionslæringsgruppen
<p>Hvad er du blevet inspireret af fra undervisningen indtil nu?</p> <p>Hvad vil du gerne have af inspiration fra den kommende undervisning?</p>	<p>I aktionslæringsgruppen giver I hinanden sparring på praksisopgave 2.</p>
<p>Afprøvning af indsats - Do (Praksisopgave 3)</p> <p>I praksisopgave 3 skal du i samarbejde med medarbejderne afprøve den indsats, der er blevet planlagt i praksisopgave 2. Samtidig indsamles data.</p> <p>I arbejdsportfolioen beskriver du, hvordan afprøvningen af indsatsen og dataindsamlingen går.</p>	
<p>Afprøv indsatsen sammen med medarbejdergruppen.</p> <p>Hvordan forløber afprøvningen af indsatsen?</p> <p>Hvorfor mon det forløber således?</p> <p>Ud fra de indsamlede data:</p> <p>Hvordan fungerer indsatsen i praksis?</p> <p>Hvilken teori og hvilke metoder fra modulet er relevante at inddrage i refleksionen over afprøvningsfasen?</p>	
Refleksion individuelt	Refleksion i aktionslæringsgruppen

<p>Hvad er du blevet inspireret af fra undervisningen indtil nu?</p> <p>Hvad vil du gerne have af inspiration fra den kommende undervisning?</p>	<p>I aktionslæringsgruppen giver I hinanden sparring på praksisopgave 3.</p>
--	--

Undersøgelse af indsatsens effekt – Study (Praksisopgave 4)

I denne opgave sammenholder du de indsamlede data med forandringsmålet med henblik på at vurdere, om der er sket en forandring, og hvorvidt den mulige forandring er en forbedring.

Herefter drøftes resultatet med medarbejderne med henblik på at få et mere nuanceret billede af, hvorfor noget har virket/ikke virket. Der drøftes ligeledes forslag til forbedringer og justeringer af indsatsen.

Du vurderer desuden, hvorvidt noget af den nye viden, du har modtaget på modulet, kan bringes i spil til at forbedre/justere indsatsen.

<p>Studer de indsamlede data.</p> <p>Analyser effekten af indsatsen ud fra jeres dataindsamling.</p> <p>Vurder om ændringerne er en forbedring.</p> <p>Diskuter fundene med medarbejdergruppen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvad har virket? Og hvorfor? - Hvad har ikke virket? Og hvorfor? <p>Find forslag til forbedringer og justeringer af indsatsen. Inddrag teoretisk viden fra modulet.</p>	
--	--

Refleksion individuelt	Refleksion i aktionslæringsgruppen
<p>Hvad er du blevet inspireret af fra undervisningen indtil nu?</p> <p>Hvad vil du gerne have af inspiration fra den kommende undervisning?</p>	<p>I aktionslæringsgruppen giver I hinanden sparring på praksisopgave 4.</p>

Justering af indsatsen – Act (Praksisopgave 5)

I praksisopgave 5 skal du tilpasse og justere indsatsen. Det kan indebære små og/eller store justeringer.

I arbejdsportfolien dokumenterer du, hvilke forbedringer og justeringer som skal afprøves og hvorfor.

<p>Tilpas og juster indsatsen, i samarbejde med din medarbejdergruppe, ud fra jeres analyse i praksisopgave 4.</p> <p>Hvilke justeringer og forbedringer vil I afprøve? Og hvorfor?</p> <p>Inddrag teoretisk viden fra modulet.</p> <p>Hvordan vil forbedringen bringe jer tættere på forandringsmålet?</p>	
---	--

Refleksion individuelt	Refleksion i aktionslæringsgruppen
<p>Hvad er du blevet inspireret af fra undervisningen indtil nu?</p>	<p>I aktionslæringsgruppen giver I hinanden sparring på praksisopgave 5.</p>

<p>Hvad vil du gerne have af inspiration fra den kommende undervisning?</p>	
<p>Planlægning på ny – Plan (Praksisopgave 6)</p> <p>I denne sidste opgave planlægger du, hvordan I på ny vil afprøve indsatsen med henblik på at starte en ny PDSA-cirke, og hvordan du vil indsamle data med henblik på at vurdere en mulig forandring.</p> <p>Ligeledes beskriver du, hvordan du fremadrettet tænker, I kan fortsætte arbejdet med PDSA-cirkler i forhold til forandringsmålet.</p>	
<p>Hvordan vil I på ny afprøve den justerede indsats (den nye driver)?</p> <p>Hvilke indsatser er relevante at afprøve ift. driveren?</p> <p>Planlæg indsatsen med inddragelse af teoretisk viden fra modulet.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hvem har hvilke roller? og ansvar? - Hvem gør hvad? og hvornår? 	
<p>Refleksion individuelt</p>	<p>Refleksion i aktionslæringsgruppen</p>
<p>Hvad er du blevet inspireret af fra undervisningen indtil nu?</p>	<p>I aktionslæringsgruppen giver I hinanden sparring på praksisopgave 6.</p>

Hvad vil du gerne have af inspiration fra den kommende undervisning?	Hvad ønsker du at opnå? Hvordan ved du, at en forandring er en forbedring? Hvilke forandringer skal iværksættes for at skabe forbedringer?
--	--

ⁱ <https://www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Udadreagerende-adf%C3%A6rd-i-%C3%A6ldreplejen/Kort---Anbefalinger-og-inspiration-til-at-forebygge-hndtere-og-lre-af-voldsomme-episoder-og-udadreag.ashx?la=da&hash=75B19CCB717C972C36525D40FAD5B5C75BFEDD3B>

ⁱⁱ Sundhedsstyrelsen (2019). Forebyggelse og behandling af adfærdsmæssige og psykiske symptomer hos personer med demens. National Klinisk Retningslinje. København.

ⁱⁱⁱ Mortensen, Anni (2019): *Neuropædagogik med mennesket i centrum – relationer, neuroner og emotioner*. 1. udgave, 1. oplag. Dafolo.